

Promo-LEX a prezentat Raportul nr. 4 al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie

Asociația Promo-LEX a prezentat astăzi cel de-al patrulea raport al Misiunii de observare (MO) a alegerilor prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie, care conține constatările din perioada 1 octombrie – 15 octombrie. Raportul reflectă în principal ultimele două săptămâni ale campaniei electorale, cadrul legal relevant acestui proces, prestația competitorilor electorali, dar și activitatea organelor electorale orientate spre pregătirea alegerilor din 20 octombrie.

Cadru legal. În procesul de observare, MO a constatat incertitudini privind aplicarea normelor legale ce vizează corupția electorală pasivă și activă. Pornind de la anunțul autorităților despre încheierea a peste 100 de procese-

verbale legate de coruperea electorală pasivă, MO constată însă că nu există informații privind începerea urmăririi penale, inclusiv pentru coruperea electorală. Promo-LEX recomandă organului de urmărire penală să facă toate demersurile necesare pentru eradicarea fenomenului de corupere electorală în ansamblu și nu doar în parte.

De asemenea, Promo-LEX a stabilit câteva argumente de ordin legal care demonstrează că activitatea electorală a BP Victorie nu poate fi mascată sub contracte de prestări servicii și voluntariat remunerate, așa cum s-ar pretinde.

Prestația competitorilor electorali. În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au identificat 1.799 de activități desfășurate de candidați și participanți la referendum, cu un număr semnificativ de evenimente organizate de PAS și Maia Sandu (615 activități). În cazul altor candidați – Alexandr Stoianoglo (PSRM) și Renato Usatîi (PN), au fost raportate 329 și, respectiv, 223 de activități. Activitățile de agitație electorală au inclus distribuirea materialelor informative, întâlniri cu alegătorii și dezbateri electorale.

În ceea ce privește publicitatea electorală, Promo-LEX a raportat 5.073 de cazuri de utilizare a diverselor forme de publicitate, cele mai comune fiind materialele printate (30%) și publicitatea sponsorizată (24%).

În privința activităților desfășurate de PR/BP Victorie, amintim că doar PR este înregistrat ca participant la referendum. Totuși, s-a constatat că organizatorii evenimentelor electorale fac parte din toate partidele componente ale BP Victorie, iar materialele de promovare folosite (genți, tricouri, panouri LED cu inscripția „Victorie”) provin majoritar de la BP Victorie. Astfel, promovarea electorală a referendumului este, de facto, realizată de același bloc a cărui înregistrare a fost refuzată de CEC.

Utilizare abuzivă a resurselor administrative a fost constatată în 114 cazuri, majoritatea fiind legate de Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) și Maia Sandu (105 cazuri). În activitățile de campanie au fost implicați mai mulți demnitari, în special de către Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS). Prim-ministrul Dorin Recean a avut întâlniri cu alegătorii, unde a discutat despre proiectele de integrare europeană și a încurajat susținerea pentru Maia Sandu. De asemenea, mai mulți miniștri au fost implicați în campania electorală, distribuind materiale promoționale în susținerea Maiei Sandu și a opțiunii „DA” la referendum.

De asemenea, au fost observate cazuri de utilizare a instituțiilor statului în scopul acumulării capitalului electoral, implicare a funcționarilor publici în activități electorale în timpul orelor de muncă, precum și atribuirea de merite de către candidați pentru lucrările publice realizate din fonduri publice.

Implicarea cultelor religioase în campaniile electorale. Promo-LEX a raportat alte 5 cazuri în care membri ai cultelor au fost implicați în activități de agitație electorală, în sprijinul unor candidați și utilizarea imaginii unor clădiri de cult în materialele de promovare electorală. Amintim că, implicarea bisericii în procesele electorale este interzisă.

Activități cu potențial de corupere. În perioada monitorizată au fost identificate mai multe activități, inclusiv oferirea de bani și bunuri pentru influențarea votului. În câteva cazuri este vizat BP Victorie, care a organizat evenimente în care au fost anunțate anumite beneficii pentru cetățenii moldoveni aflați în Rusia, precum și întâlniri electorale cu recompense. De asemenea, Victoria Furtună a fost implicată în cazuri de organizare a întâlnirilor electorale coordonate, care generează suspiciuni că s-ar fi plătit alegătorilor pentru participare la acestea.

Veniturile și cheltuielile concurenților electorali: În

perioada 20 septembrie – 13 octombrie, veniturile totale raportate de cei 11 concurenți pentru alegerile prezidențiale au fost de aproximativ 27,8 milioane de lei, care au provenit majoritatea din donațiile persoanelor fizice și transferurile din contul partidelor. În ceea ce privește cheltuielile, acestea au constituit aproximativ 24,7 milioane de lei, majoritatea fiind destinate produselor publicitare și materialelor promoționale.

Cheltuieli estimate de Promo-LEX. Monitorizarea civică a finanțării campaniei electorale a fost realizată în perioada 20 septembrie – 13 octombrie 2024, prin estimarea cheltuielilor competitorilor electorali și compararea acestora cu sumele declarate la Comisia Electorală Centrală (CEC). Estimările pentru cheltuielile neraportate includ recompensele pentru voluntari și agitatori, materialele promoționale, publicitatea pe rețelele sociale și organizarea de evenimente. În cadrul alegerilor prezidențiale, cheltuielile neraportate s-au ridicat la cel puțin 4.066.387 de lei, majoritatea fiind legate de materiale promoționale (81%). Pentru referendum au fost estimate cheltuieli neraportate de 4.675.512 lei, cu o concentrare similară pe materialele promoționale (64%) și publicitatea pe rețelele sociale (16%).

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada 23 septembrie – 6 octombrie 2024, au fost identificate 23 de cazuri de discurs de ură, dintre care 19 în context electoral. Acestea au avut loc predominant prin intermediul aplicațiilor mobile și la evenimente publice, având la bază, cel mai des, criterii precum „orientarea sexuală/identitate de gen” și „sănătate”.

Raportul nr. 4 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Pentru ziua alegerilor, Promo-LEX pune la dispoziția cetățenilor o adresă de e-mail și un număr de telefon la care vor putea semnala anumite nereguli ale procesului electoral. În situația în care ați fost martorii unei situații mai puțin

obișnuite, vă îndemnăm să ne contactați la adresa: sesizare@promolex.md sau la numărul de telefon: 068 43 83 23, valabil și pentru Viber, Telegram și Whatsapp.

Misiunea de observare este susținută financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Uniunea Europeană și Fondul German Marshall din SUA, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Organizația Internațională a Francofoniei și Fundația Soros Moldova. Misiunea de observare este realizată sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Implicarea demnitarilor în campania electorală. Abuzul de resurse – o practică constantă

Implicarea demnitarilor în campania electorală. Abuzul de resurse – o practică constantă

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Utilizarea abuzivă a resurselor administrative în campania electorală rămâne a fi un subiect sensibil în Republica Moldova. Constatările observatorilor Promo-LEX, sintetizate în [Raportul nr. 3](#) al Misiunii de observare a alegerilor din 20 octombrie, sugerează că practica este răspândită pe larg. Pentru a asigura un proces electoral echitabil, este esențial ca autoritățile să intervină pentru a preveni și sancționa astfel de comportamente, asigurând astfel respectarea principiilor democratice și a statului de drept.

Menționăm că utilizarea abuzivă a resurselor administrative poate distorsiona competiția electorală, oferind un avantaj incorect candidaților susținuți de anumiți demnitari sau funcționari publici. Astfel, apariția acestor cazuri subminează percepția publică asupra echității și imparțialității procesului electoral. Participarea demnitarilor la activități de campanie, chiar și în timpul zilelor libere, poate influența opinia alegătorilor prin asocierea acestor persoane cu autoritatea și prestigiul funcției deținute. De asemenea, utilizarea resurselor administrative în scopuri electorale poate duce la o pierdere de încredere în instituțiile publice și în imparțialitatea

acestora.

De-a lungul timpului, abuzul de resurse administrative a reprezentat o practică „normală” a concurențelor electorale, în pofida faptului că Promo-LEX a recomandat autorităților, în mod constant, să revizuiască atitudinea asupra acestei probleme. Pentru comparație, la scrutinul prezidențial din 2016, observatorii Promo-LEX au constatat cel puțin 65 de cazuri confirmate care pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative de către concurenții electorali. La următorul scrutin prezidențial, din 2020, abuzul de resurse administrative practic s-a dublat. Atunci, Misiunea de observare a identificat cel puțin 114 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative.

Ce reprezintă abuzul de resurse administrative?

Legislația definește abuzul de resurse administrative ca fiind utilizarea infrastructurii, bunurilor, personalului și altor facilități deținute de instituțiile publice în scopuri care nu au legătură cu funcționarea lor oficială, ci cu sprijinirea intereselor politice.

În experiența sa de monitorizare a alegerilor, pe lângă definiția dată de cadrul legal național, Promo-LEX apelează și la noțiunea formulată de Comisia de la Veneția, una mai largă și exhaustivă. Astfel, prin resurse administrative se are în vedere ***inclusiv resursele imateriale*** de care beneficiază atât titularii funcțiilor, cât și funcționarii publici în alegeri, derivând din controlul acestora asupra personalului din sectorul public, finanțelor și alocărilor, accesul la facilități publice, precum și ***resurse de care beneficiază sub formă de prestigiu sau prezență publică*** ce provin din poziția lor ca oficiali aleși sau publici și care pot fi transformate în susținere politică sau alte forme de sprijin.

De asemenea, Promo-LEX a constatat că utilizarea resurselor administrative este admisă de actorii interesați nu doar în

campaniile electorale, dar și în afara acestora, inclusiv în scop de promovare politică în afara perioadei electorale. Din acest considerent, a fost recomandată reglementarea și interzicerea utilizării acestora pentru întreaga perioadă electorală.

Implicarea persoanelor cu funcții de demnitate publică în campanie

În contextul alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional din 20 octombrie 2024, în perioada reflectată în Raportul nr.3 al Misiunii de Observare, Promo-LEX a identificat cel puțin 30 de cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative, în majoritatea absolută dintre acestea fiind implicați reprezentanții Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) și Maia Sandu.

Un aspect semnificativ al utilizării resurselor administrative îl constituie implicarea persoanelor cu funcții de demnitate publică în activități de campanie electorală. Promo-LEX a documentat cel puțin 11 cazuri în care demnitari publici, precum Dorin Recean, prim-ministrul Republicii Moldova, Dumitru Alaiba, ministrul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Alexei Buzu, ministrul Muncii și Protecției Sociale sau deputați au participat la întâlniri cu alegătorii și au îndemnat deschis la susținerea Maiei Sandu (PAS) și la votul pentru opțiunea „DA” în cadrul referendumului. Aceste activități au fost desfășurate atât în timpul săptămânii de lucru, cât și în zilele de odihnă, ceea ce a generat critici referitoare la influența imaginii publice a demnitarilor asupra alegătorilor.

Promo-LEX a mai identificat 21 de cazuri de agitație electorală realizată de funcționari publici în timpul orelor de lucru, majoritatea vizând la fel PAS și Maia Sandu (19 cazuri). Aceste cazuri includ deplasările oficialilor locali și funcționarilor bugetari la evenimente de campanie sau distribuirea materialelor de propagandă electorală. Astfel de

activități pot avea un impact semnificativ asupra percepției publice, sugerând susținerea instituțiilor publice față de un anumit candidat.

Utilizarea infrastructurii publice și a resurselor umane

În alte cazuri, demnitari și funcționari publici au utilizat infrastructura și resursele instituțiilor publice pentru a promova un anumit candidat. O asemenea situație a fost observată în cadrul unei întâlniri electorale a Maiei Sandu cu angajații Centrului de Sănătate din Puhoi, raionul Ialoveni, în timpul orelor de muncă. Astfel de situații sugerează că activitățile de campanie au interferat cu activitățile normale ale instituțiilor publice, influențând indirect alegătorii.

În cazul PR/BP a fost organizată o întrunire electorală organizată cu alegătorii din Orhei, în timpul orelor de muncă, la care au participat Marina Tauber, deputat în Parlament, dar și unii primari și viceprimari de localități.

Materialul a fost realizat în baza Raportului nr. 3 al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie.

Raportul nr. 3 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Dreptul la adăpost pentru persoanele strămutate intern din regiunea transnistreană

În ultimii 30 de ani, strămutarea internă din regiunea transnistreană, determinată de încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale, continuă să fie o problemă persistentă. Cu toate acestea, legislația națională nu a fost adaptată până în prezent nevoilor și vulnerabilităților specifice ale acestor persoane, cum ar fi nevoia esențială de adăpost temporar. Prin urmare, nu a fost desemnată nicio instituție responsabilă de gestionarea cazurilor de strămutare internă și nu a fost dezvoltat niciun mecanism de coordonare între autoritățile competente. Acestea sunt doar câteva dintre constatările notei analitice „Dreptul la adăpost pentru

persoanele strămutate intern din regiunea transnistreană”, prezentate de către Asociația Promo-LEX, astăzi, 8 octombrie, în cadrul unui eveniment informal, găzduit de Fundația Soros Moldova.

Notă analitică este publicată în contextul în care autoritățile Republicii Moldova și-au manifestat disponibilitatea de a îmbunătăți cadrul legislativ național pentru a reglementa statutul persoanelor strămutate intern și a aborda nevoile lor specifice. Ținând cont de faptul

că protecția și sprijinirea persoanelor strămutate intern reprezintă un proces complex și implică intervenții multiple și coordonate, documentul tratează doar una dintre componentele sale fundamentale, și anume acordarea de adăpost temporar.

Analiza în profunzime a accesului persoanelor strămutate intern din regiunea transnistreană la adăpost temporar relevă următoarele aspecte problematice:

- Autoritățile au răspuns tardiv, ad-hoc și neuniform la solicitările de acordare de adăpost, motiv pentru care victimele din regiunea transnistreană au fost expuse riscului de victimizare repetată sau au fost constrânse să revină prematur la locul de reședință permanent din teritoriul temporar ocupat al țării. Această stare de fapt este scoasă la iveală inclusiv de cele două studii de caz incluse în nota analitică.
- În lipsa unor prevederi clare și a unor linii directoare de coordonare între instituții, persoanele strămutate intern din regiunea transnistreană nu sunt direcționate către adăposturi sau orice altă cazare provizorie din momentul în care autoritățile competente au fost informate cu privire la caz.

- Lipsa unui mecanism național dedicat acestei problematici determină multe victime ale încălcărilor drepturilor omului să rămână în continuare în regiune, în ciuda numeroaselor riscuri.
- Într-o situație mai dificilă se află familiile cu copii strămutate intern, deoarece centrele de plasament pentru adulți gestionate de stat nu pot asigura condiții adecvate pentru găzduirea acestor familii, fapt ce pune în pericol unitatea familiei și siguranța copiilor.
- În lipsa unui parteneriat public-privat între agențiile de profil și organizațiile neguvernamentale, autoritățile competente direcționează tardiv persoanele strămutate intern către serviciile de plasament alternative.
- Nu există nicio informație publicată pe website-urile instituțiilor de profil despre măsurile de sprijin acordate persoanelor strămutate intern sau o linie telefonică care ar putea fi apelată de victimele încălcărilor drepturilor omului din regiunea transnistreană. În aceste condiții, victimele din regiunea transnistreană nu reușesc adesea să identifice și să contacteze autoritățile competente. Prin urmare, ele solicită sprijin de la organizațiile neguvernamentale, care însă nu pot substitui întregul spectru de servicii oferite de stat.

Analiza prezintă inclusiv normele și standardele internaționale privind accesul persoanelor strămutate intern la adăposturi, precum și măsurile implementate de autoritățile ucrainene și georgiene în acest domeniu, care ar putea servi drept sursă de inspirație pentru Republica Moldova. Totodată, documentul conține o serie de recomandări generale și specifice adresate autorităților naționale și partenerilor de

dezvoltare ai țării.

Potrivit Mihaelei Șerpi, autoarea notei analitice: „Lipsa controlului efectiv asupra regiunii transnistrene nu ar trebui să reprezinte un obstacol în dezvoltarea unui mediu sigur pentru persoanele strămutate intern pe teritoriul controlat al țării. Aceste persoane, în calitate de cetățeni și rezidenți ai Republicii Moldova, trebuie să aibă acces nediscriminatoriu la serviciile de sprijinire minime prevăzute de legislația națională și standardele internaționale. În primul rând, pentru a îmbunătăți situația existentă, este necesar ca autoritățile competente să constituie un grup de lucru interministerial, să elaboreze o lege privind strămutarea internă din teritoriul necontrolat al țării și să dezvolte un mecanism național de referire a persoanelor strămutate intern către serviciile specializate de sprijinire”.

„Problema persoanelor strămutate intern din regiunea transnistreană este semnalată de către Asociația Promo-LEX de mai mulți ani. Din păcate, problema persistă până în ziua de azi. De-a lungul anilor, am asistat numeroase cazuri în care persoanele strămutate intern nu beneficiau de suport din partea statului și eram nevoiți să identificăm soluții *ad-hoc*. Sperăm că documentul sus-menționat, recomandările acestuia, dar și discuțiile din cadrul evenimentului de astăzi, să servească drept punct de plecare și să impulsioneze elaborarea și adoptarea legislației și politicilor publice relevante”, a menționat Ion Manole, Directorul Executiv al Asociației Promo-LEX.

Gestionarea eficientă a cazurilor și asistarea persoanelor strămutate intern din regiunea transnistreană necesită o atenție sporită din partea autorităților constituționale. Ne bucurăm să susținem eforturile Asociației Promo-LEX în acest domeniu și sperăm să identificăm soluții viabile în acest sens, a spus Oxana Brighidin, Ofițeră de Programe din cadrul Fundației Soros Moldova.

Evenimentul a întrunit deputați, reprezentanți ai Biroului politici de reintegrare, Oficiului Avocatului Poporului, Cancelariei de Stat, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Agenției Teritoriale de Asistență Socială, Inspectoratului General pentru Migrație și reprezentanți ai societății civile.

Nota analitică poate fi accesată [aici](#).

Evenimentul a fost organizat de Asociația Promo-LEX, în parteneriat și cu suportul financiar oferit de Fundația Soros Moldova și National Endowment for Democracy, în cadrul proiectelor „Promovarea respectării drepturilor omului în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană” și „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”.

**Promo-LEX a prezentat
Raportul nr. 3 al Misiunii de
observare a scrutinelor din**

20 octombrie

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Asociația Promo-LEX a prezentat astăzi cel de-al treilea raport al Misiunii de observare (MO) a alegerilor prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie, care conține constatările din perioada 18 septembrie – 1 octombrie. Raportul reflectă în principal începutul campaniei electorale, cadrul legal relevant acestui proces, prestația competitorilor electorali, dar și activitatea organelor electorale orientate spre pregătirea alegerilor din 20 octombrie.

Cadrul legal. MO Promo-LEX constată lipsa unui cadru legal explicit în contextul comasării scrutinelor, a particularităților desfășurării campaniilor electorale pentru două scrutine paralele și a implicării în campanie a subiecților neînregistrați pentru unul dintre aceste scrutine. Astfel, candidații independenți la alegerile prezidențiale și grupurile de inițiativă sunt plasați într-o poziție inegală, deoarece legislația nu le acordă aceleași drepturi ca și partidelor politice sau blocurilor electorale înscrise în calitate de competitori electorali în ambele scrutine.

De asemenea, deși au fost introduse reglementări legale care să sancționeze implicarea cultelor religioase în campania electorală, cazuri de agitație electorală desfășurate de reprezentanții acestora au fost observate și în cadrul acestor alegeri. În 2016, Curtea Constituțională a stabilit clar că implicarea cultelor religioase în alegeri încalcă Constituția.

MO Promo-LEX recomandă reprezentanților cultelor religioase să se abțină de la desfășurarea activităților de agitație electorală. În același timp, Poliția ar trebui să examineze și să sancționeze în mod eficient cazurile de implicare a cultelor religioase în activitățile de agitație electorală.

Organele electorale și administrația publică. În perioada monitorizată, Comisia Electorală Centrală (CEC) a adoptat 106 hotărâri și a acreditat 527 observatori, dintre care 425 naționali și 102 internaționali. La nivel local, consiliile electorale (CECE) au funcționat bine, cu unele excepții. În trei CECE au fost efectuate modificări în componența nominală a membrilor. A fost înregistrat câteva acțiuni de intimidare a funcționarilor CECE.

O situație aparte a avut loc în cadrul CECE nr. 38, care a constituit doar două din cele cinci birouri electorale ale secțiilor de votare stabilite de CEC în Federația Rusă. Amintim că, CEC este singura instituție care poate decide numărul secțiilor constituite peste hotare, în comunicare cu MAE. MO Promo-LEX consideră că MAE și CECE nr. 38 trebuie să se conformeze prevederilor legale și hotărârilor CEC în vederea implementării în termen a acțiunilor de organizare a alegerilor în străinătate.

Litigii electorale. Capitolul privind litigiile electorale menționează contestații depuse la CEC și CECE referitoare la încălcări ale legislației, precum utilizarea resurselor administrative, donații, implicarea minorilor în campanie și agitația electorală neconformă. Termenele de soluționare a contestațiilor au fost respectate în cadrul CEC.

În adresa instanțelor de judecată au fost înaintate opt acțiuni, care au vizat excluderea formațiunii politice din lista partidelor cu drept de participare la alegeri, constituirea secțiilor de votare, refuzul de înregistrare în calitate de persoană de încredere. Acestea au fost examinate de către instanțele de judecată într-un termen ce a variat de la 2 la 10 zile, termenul legal de soluționare fiind depășit în două cazuri.

De desemnarea și înregistrarea competitorilor electorali. După verificarea semnăturilor, 11 candidați au fost înregistrați, dintre care cinci independenți, cinci susținuți de partide și unul de un bloc electoral. Igor Munteanu a fost respins pentru lipsa semnăturilor valabile. Per total, 14% dintre semnături au fost invalidate, un procent mai mic față de scrutinul anterior. Comparativ cu scrutinul prezidențial din 2020, numărul total de candidați a crescut, iar ponderea femeilor care candidează a ajuns la 36%.

În cadrul referendumului constituțional, 15 participanți au fost înregistrați, majoritatea susținând opțiunea „DA”. Trei cereri de înregistrare ca participant au fost respinse din motive procedurale.

Prestația competitorilor electorali. În primele zece zile de campanie, Promo-LEX a observat cel puțin 792 de activități de promovare a concurenților electorali și a referendumului constituțional. Cele mai multe activități au fost organizate de PAS și Maia Sandu, urmați de Alexandr Stoianoglo (PSRM) și Renato Usatîi. Chișinău a fost orașul care a găzduit cele mai multe evenimente (16%), urmat de Bălți și alte regiuni. PR/BP Victorie a promovat întâlniri electorale în canale închise și a stimulat prin remunerarea participanților organizarea protestelor anti-referendum/anti-UE.

Publicitatea electorală a fost observată în cel puțin 1.404 cazuri, cele mai frecvente forme fiind materialele de vizibilitate și materialele de informare tipărite. PAS și Maia

Sandu au fost lideri și în utilizarea publicității electorale. Totodată, s-au raportat 32 de cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative, majoritatea vizând PAS și Maia Sandu (PAS). Alte aspecte urmărite au inclus transportarea organizată a alegătorilor la evenimentele electorale, implicarea cultelor religioase și acte de corupere a alegătorilor.

În perioada monitorizată au fost semnalate cazuri de oferire de bunuri și alimente în schimbul participării alegătorilor la evenimente electorale, fiind vizat BP Victorie.

La fel, au fost raportate presupuse acte de intimidare a competitorilor. Doi reprezentanți ai PCRM au fost reținuți în timp ce distribuiau flyere cu opțiunea NU la referendum, acestea fiindu-le confiscate fără explicații clare. De asemenea, candidatei Irina Vlah i s-a blocat accesul la o locație de campanie de către forțele de ordine.

Finanțarea alegerilor și a campaniei electorale. Veniturile raportate de candidații la alegerile prezidențiale, în perioada 20-30 septembrie 2024, au totalizat aproape 13 milioane de lei, majoritatea provenind din fonduri ale partidelor politice. Maia Sandu, Alexandr Stoianoglo și Renato Usatîi sunt candidații care au raportat 89% din veniturile totale. În cazul referendumului, doar PAS a raportat venituri, acestea provenind din alocații de la bugetul de stat și donații.

Cheltuielile totale raportate au fost de peste 8,3 milioane de lei, dintre care 90% au fost declarate de trei candidați – Maia Sandu, Renato Usatîi și Alexandr Stoianoglo. Cele mai mari cheltuieli au fost în principal pentru materiale promoționale și pentru producția și difuzarea de spoturi publicitare. În contextul referendumului, PAS a declarat cheltuieli de peste 1,2 milioane de lei, în special pentru materiale promoționale și organizarea de activități electorale.

Monitorizarea civică a finanțării campaniei electorale de către Promo-LEX a relevat discrepanțe între cheltuielile estimate și cele declarate de competitorii electorali. Observatorii au estimat costuri pentru diverse activități, precum recompensarea voluntarilor, materiale promoționale, și publicitate online, utilizând prețuri minime de piață.

Pentru campania prezidențială, cheltuielile neraportate au fost estimate la peste 2,2 milioane lei, cele mai mari fiind pentru materiale promoționale (88%). De asemenea, s-au identificat discrepanțe legate de recompensarea agitatorilor, organizarea evenimentelor și transport. Candidații cu cele mai mari cheltuieli neraportate au fost Alexandr Stoianoglo (PSRM), Vasile Tarlev (PPVM) și Irina Vlah (CI).

În contextul referendumului constituțional, cheltuielile neraportate au însumat peste 1,1 milioane lei. Acestea s-au concentrat pe materiale promoționale (50%), publicitate pe rețele sociale (23%) și transport (17%). Participanții la referendum în cazul cărora au fost estimate aceste cheltuieli sunt PR/BP Victorie, PCRM, PAS și MAN.

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada 9 – 22 septembrie 2024, au fost raportate cel puțin 14 cazuri de discurs de ură, majoritatea având loc în context politic și electoral. Între acestea, 6 cazuri au fost legate direct de alegerile electorale, având peste 134.000 de vizualizări și 368 de distribuiri. Au fost identificate și manifestări de discriminare prin asocieri negative între politicieni și probleme de sănătate mintală, precum și mesaje sexist și homofob.

Raportul nr. 3 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Misiunea de observare este susținută financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Uniunea Europeană și Fondul German Marshall din SUA, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord,

Organizația Internațională a Francofoniei și Fundația Soros Moldova. Misiunea de observare este realizată sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Finanțarea alegerilor și a campaniei electorale, cu deficiențe la raportarea financiară

**Finanțarea alegerilor și campaniei electorale,
cu deficiențe în raportarea financiară**

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Alegerile prezidențiale și organizarea referendumului constituțional din această toamnă aduc din nou în prim-plan aspectele legate de finanțarea campaniilor electorale, un domeniu crucial pentru asigurarea transparenței și echității procesului democratic. Gestionarea fondurilor electorale și raportarea acestora către Comisia Electorală Centrală (CEC) reprezintă un pilon important al acestui proces. În procesul de monitorizare a competitorilor electorali, Asociația Promo-LEX a evidențiat o serie de deficiențe în ceea ce privește finanțarea alegerilor, care au fost sintetizate în [Raportul nr. 2](#) al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie, prezentat recent.

Respectarea legislației în privința donațiilor

Deși legea impune reguli stricte cu privire la sursa, limita și declararea donațiilor, există multiple situații în care aceste reglementări sunt ignorate sau ocolite. CEC a constatat donații care contravin normelor legale, cum ar fi o donație primită de Grupul de inițiativă Natalia Morari, care depășea limita legală. De asemenea, s-a descoperit că Grupul de inițiativă Andrei Năstase a primit o donație de la o persoană juridică cu restanțe la bugetul de stat, ceea ce este interzis prin lege.

Veniturile și cheltuielile declarate la CEC

Până la mijlocul lunii septembrie 2024, 12 din cele 13 grupuri de inițiativă (GI) au raportat venituri totale de peste 2 milioane de lei, din care 15% provin din donații materiale. Cele mai multe fonduri au fost acumulate de GI Maia Sandu (23% din total), urmată de GI Irina Vlah (17%). Sursa veniturilor provine în mare parte din transferuri financiare ale partidelor politice (33%) și din donații de la persoane fizice (48%).

Pe de altă parte, cheltuielile totale raportate s-au ridicat la aproape 1,8 milioane de lei, principalele destinații fiind

materialele promoționale (37%) și producția de spoturi publicitare (23%).

Ce s-a declarat și ce s-a cheltuit de fapt?

În perioadele din preajma scrutinelor sunt scoase în evidență probleme în privința raportării la CEC a banilor cheltuiți. În baza rapoartelor completate de către observatorii Promo-LEX au fost făcute estimări ale cheltuielilor făcute de către GI în procesul de colectare a semnăturilor. Sumele estimate de către Promo-LEX au fost contrapuse cu cele raportate la CEC și, ca de fiecare dată, au fost înregistrate diferențe care, pe alocuri, sunt semnificative.

Cheltuieli pentru recompensele colectorilor (voluntari/agitatori): Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puțin 85.358 lei pentru recompensele voluntarilor și agitatorilor. Cele mai mari sume ne raportate au fost în cazul GI Maia Sandu (PAS) – 69.038 lei, urmat de GI Tudor Ulianovschi (CI) – 10.176 lei.

Cheltuieli pentru materialele promoționale: au fost estimate cheltuieli neraportate de cel puțin 299.164 lei pentru materiale promoționale. GI Irina Vlah (CI) a avut cele mai mari cheltuieli neraportate, în valoare de 139.286 lei.

Cheltuieli pentru spațiile/dispozitivele fixe pentru publicitate: estimările arată cheltuieli neraportate de minim 105.872 lei pentru publicitate stradală, în special în cazul GI Irina Vlah (CI).

Cheltuieli pentru publicitatea în rețeaua internet: au fost estimate cheltuieli neraportate de cel puțin 4.490 lei pentru publicitatea online. Cele mai mari sume ne raportate au fost pentru GI Irina Vlah (CI) – 1.574 lei și GI Vasile Tarlev (PVM) – 2.916 lei.

Cheltuieli pentru publicitatea pe rețelele sociale: cheltuieli neraportate estimate la cel puțin 73.281 lei pentru

publicitatea pe rețelele sociale, cele mai mari sume fiind în cazul GI Maia Sandu (PAS) – 63.755 lei.

Cheltuieli pentru organizarea evenimentelor cu caracter electoral: au fost estimate cheltuieli neraportate de cel puțin 5.660 lei pentru organizarea evenimentelor electorale, în cazul GI Irina Vlah.

Cheltuieli pentru combustibili și transport: estimările arată cheltuieli neraportate de cel puțin 6.497 lei pentru transport, în cazul a trei GI (Tudor Ulianovschi, Igor Munteanu, Andrei Năstase).

Precizăm că nedeclararea integrală a cheltuielilor nu doar că afectează echitatea competiției politice, dar subminează și încrederea cetățenilor în procesul electoral. În plus, acest comportament ridică întrebări asupra modului în care sunt finanțate campaniile și dacă aceste fonduri au o origine legală și etică. Astfel de practici ar putea ascunde finanțări din surse netransparente, necontrolate sau chiar din străinătate, ceea ce poate aduce riscuri pentru democrație.

Materialul a fost realizat în baza Raportului nr. 2 al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie. Raportul nr. 2 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Probleme ale procesului electoral înainte de startul oficial al campaniei: semnături colectate cu abateri, promovare politică înainte de termen și utilizarea resurselor administrative

MISIUNEA DE OBSERVARE

ALEGERI PREZIDENȚIALE ȘI
REFERENDUM REPUBLICAN CONSTITUȚIONAL
20 OCTOMBRIE 2024

Abaterile constatate în procesul de colectare a semnăturilor,

utilizarea abuzivă a resurselor administrative, începerea campaniei electorale înainte de termen sau activități cu potențial de corupere a alegătorilor reprezintă vulnerabilități ale sistemului electoral din Republica Moldova. Aceste practici nu doar că distorsionează competiția electorală, însă pot submina încrederea publicului în corectitudinea procesului democratic. Monitorizarea strictă și sancționarea promptă a abaterilor sunt necesare pentru a asigura un scrutin liber și corect.

Asociația Promo-LEX a prezentat, la sfârșitul săptămânii trecute, [Raportul nr. 2](#) al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional, care face o radiografie a tabloului electoral din Republica Moldova, din perioada 20 august – 17 septembrie. În acest interval de timp, observatorii Promo-LEX au raportat peste 475 de activități ale grupurilor de inițiativă (GI) pentru colectarea semnăturilor în susținerea candidaților și a scos la lumină multiple nereguli și abuzuri, care ridică semne de întrebare asupra transparenței și corectitudinii procesului electoral.

Colectarea semnăturilor – un proces cu abateri

Colectarea semnăturilor este o etapă importantă pentru candidați. Codul electoral permite colectarea semnăturilor doar de către membrii grupurilor de inițiativă (colectorii) ai candidaților la funcția de președinte al Republicii Moldova. Colectorii primesc legitimații și trebuie să confirme personal autenticitatea semnăturilor. Cu toate acestea, Raportul nr. 2 al Misiunii de observare a menționat unele nereguli în activitatea unor grupuri de inițiativă.

Observatorii Promo-LEX au constatat situații când persoane neautorizate au colectat semnături (cel puțin patru cazuri), inclusiv contra unei plăți de 50 lei per semnătură. De asemenea, în unele cazuri liderii organizațiilor teritoriale ale unui partid au fost observați colectând semnături pentru un candidat independent/ulterior înaintat din partea altui

partid.

Promo-LEX a mai constatat că și unii preoți s-au implicat ilegal în colectarea semnăturilor. Legea interzice implicarea cultelor religioase în activitatea politică. Influența religioasă poate afecta grav procesul electoral și libertatea de alegere a cetățenilor, iar această mențiune a făcut-o și [Curtea Constituțională](#) în 2016.

Astfel de practici indică asupra faptului că procedurile de colectare a semnăturilor nu sunt pe deplin respectate, iar integritatea acestei etape poate pune sub semnul întrebării însuși legitimitatea candidaților care aspiră la funcția de Președinte.

Abuzul de resurse administrative

Un fenomen grav observat a fost abuzul de resurse administrative în scopuri electorale. Primari și directori de instituții publice s-au implicat direct în activități politice, încălcând normele etice și legale. În raionul Orhei, fonduri publice au fost folosite pentru achiziționarea de ghiozdane promovate ca donații din partea BP Victorie, condus de Ilan Șor.

În alte cazuri, directori de școli au fost obligați să strângă semnături pentru candidați, iar funcționari publici au colectat semnături în timpul programului de lucru, folosind resursele instituțiilor. Aceste cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative subminează principiile de imparțialitate și echitate electorală, generând avantaje nejustificate pentru anumite formațiuni politice.

Conform observatorilor Promo-LEX, cel puțin 21 de autorități publice locale au aprobat declarații de susținere a referendumului din 20 octombrie 2024 și a integrării europene a Republicii Moldova. Primarilor le-a revenit sarcina de a promova acest mesaj în comunități.

Unii politicieni și-au exprimat îngrijorarea, susținând că primarii ar fi fost presați de Cancelaria de Stat să includă subiectul referendumului pe agenda locală, acuzații negate de instituție. Amintim că, potrivit standardelor internaționale în materie de referendum, autoritățile pot exprima opinii vis-a-vis de subiectele expuse la referendum, dar trebuie să evite abuzul de resurse publice în favoarea vreo unei opțiuni.

Activități de promovare politică și publicitate preelectorală înainte de termen

Un alt aspect îngrijorător constatat de Misiunea de observare este implicarea unor actori politici, subiecți interesați și competitori electorali în activități de promovare cu tentă electorală, în contextul referendumului constituțional din 20 octombrie 2024, înainte de începerea oficială a campaniei.

Din 143 activități de acest fel, în 57% din cazuri a fost observată implicarea BP Victorie, constituit în Federația Rusă, și din care fac parte patru partide înregistrate în Republica Moldova (Partidul Renaștere, ȘANSA, Forța de Alternativă și Salvare a Moldovei și Partidul Victorie), afiliate lui Ilan Șor și Partidului Politic Șor, declarat neconstituțional.

MO Promo-LEX a mai raportat alte 62 cazuri în care a fost observată distribuția publicității preelectorale (pliante cu mesaje anti-UE și pro-Eurasia) de către BP Victorie, care nu conțineau informații complete privind datele tipografice, fiind astfel eludate regulile de transparență a finanțării politice.

Atragem atenția că BP Victorie nu posedă în sine un statut juridic și nici nu a fost înregistrat în calitate de participant la referendum de către Comisia Electorală Centrală. Doar un singur partid din acest bloc (Partidul Renaștere) este înregistrat oficial de CEC în calitate de participant la referendum, dar chiar și așa, observăm că

majoritatea activităților sunt promovate sub marca blocului politic Victorie.

Raportul Misiunii de observare mai evidențiază și multiple cazuri de utilizare a publicității online, inclusiv prin Google Ads dar și prin rețele de socializare, de către actori non-electoralii, precum Veaceslav Platon, care promovează mesaje anti-guvernare. Astfel de activități reprezintă o altă formă de implicare indirectă, din surse terțe în campania electorală, cu efect asupra transparenței finanțării politice.

Activitățile descrise mai sus nu se încadrează în cadrul legal al Republicii Moldova. Totodată, ridică mari semne de întrebare faptul cum, și dacă cheltuielile efectuate de BP Victorie pentru diverse evenimente, întruniri sau materiale promoționale vor fi raportate. Astfel de derapaje evidențiază slăbiciunile cadrului legal, care permite actorilor politici să își promoveze interesele fără a respecta regulile de transparență.

Tentația de corupere, nelipsită și la aceste scrutine

Articolul 181¹ din Codul Penal sancționează coruperea alegătorilor prin oferirea de bani, bunuri sau servicii pentru influențarea votului. Persoanele fizice riscă amenzi între 37.500 și 57.500 de lei sau închisoare de până la 5 ani, iar persoanele juridice pot fi sancționate cu până la 400.000 de lei și pierderea dreptului de a desfășura anumite activități.

Totodată, ținem să reamintim că, Parlamentul a introdus recent sancțiuni dure și pentru coruperea electorală pasivă, iar cetățenii care pretind, acceptă sau primesc bani, bunuri sau alte servicii pot fi amendați cu sume cuprinse între 25.000 și 37.500 lei.

În perioada monitorizată, BP Victorie, condus de Ilan Șor, a oferit ghiozdane, rechizite și alte bunuri elevilor din mai multe localități, fapt ce ar putea fi considerat coruperea alegătorilor. De asemenea, s-au raportat cazuri în care

cetățenilor li s-au promis bani în schimbul semnăturilor pentru susținerea unor candidați.

Materialul a fost realizat în baza Raportului nr. 2 al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie. Pentru mai multe detalii despre constatările incluse în acest material, consultați [aici](#) Raportul nr. 2 al Misiunii de observare.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Podcast PUNCT pe URĂ. Cum își reconstruiesc pacea rwandezii la 30 de ani după genocid?

După mai bine de 60 de ani de colonialism, Rwanda redevine independentă în 1961, însă păstrând moștenirea segregării rasiale și discriminării. Apogeul acestei moșteniri va fi atins în 1994, când timp de 100 de zile, Rwanda pierde aproape un milion de cetățeni tutsi și hutu moderați, în urma actelor de genocid cunoscute ca genocidul din Rwanda.

Cum au ajuns rwandezii la acest moment critic din istoria lor? Ce rol a avut mass-media și discursul de ură? Cum își reconstruiesc rwandezii pacea după 30 de ani de la genocid? Și ce dificultăți întâmpină?

Irina Corobcenco, analistă în domeniul combaterii și prevenirii discursului de ură în cadrul Asociației Promo-LEX

răspunde la aceste întrebări, și nu doar, după recenta ei vizită în Rwanda.

Poți asculta acest episod și în #spotify, #anchorpodcasts și #YouTube.

Podcast-ul „PUNCT pe URĂ.” este produs de Asociația Promo-LEX cu susținerea financiară a Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID Moldova).

Viitorul nu acceptă scuze. Viitorul cere responsabilitate.

Pe 20 octombrie ieși la vot! Decide soarta ta și soarta țării! Acest video ce conține un mesaj de interes public a fost realizat de Asociația Promo-LEX cu sprijinul poporului American, prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID Moldova). Opiniile exprimate în spot aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al USAID și Guvernului SUA.

Будущее не терпит извинений. Будущее требует ответственности. 20 октября выходи на выборы! Определи свою судьбу и судьбу страны!

Данный видео ролик, который содержит сообщение общественного интереса, был реализован Ассоциацией Promo-LEX, при поддержке американского народа, посредством Агентства США по международному развитию (USAID Moldova). Мнения, выраженные в ролике, принадлежат авторам и не обязательно отражают точку зрения USAID и правительства США.

Promo-LEX a lansat Raportul nr. 2 al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie

Misiunea Promo-LEX de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional a lansat astăzi cel de-al doilea raport de monitorizare, care cuprinde perioada 20 august – 17 septembrie.

Raportul reflectă în principal procesul de desemnare și înregistrare a competitorilor electorali, cadrul legal relevant acestui proces, prestația competitorilor electorali dar și activitatea organelor electorale orientate spre pregătirea pentru alegerile prezidențiale și referendumul din 20 octombrie.

Cadru legal. Raportul Misiunii de observare (MO) a evidențiat

un aspect important legat de participarea președintelui în exercițiu la alegerile din 20 octombrie. Anterior, Curtea Constituțională a subliniat că președintele trebuie să fie apolitic, iar desemnarea Maiei Sandu de către PAS a ridicat semne de întrebare cu privire la neutralitatea sa. Având în vedere imposibilitatea suspendării din funcție a președintelui în exercițiu pentru perioada campaniei electorale, MO Promo-LEX recomandă ca președintele să se abțină să participe la evenimente publice oficiale care pot fi percepute drept activități de promovare electorală și să limiteze la maxim utilizarea resurselor administrative în timpul campaniei electorale.

MO Promo-LEX a semnalat, de asemenea, incertitudini legate de refuzul Comisiei Electorale Centrale (CEC) de a înregistra unele grupuri de inițiativă, invocând motive precum apartenența politică a candidaților. Deși CEC susține că independența politică este o condiție esențială pentru a putea candida ca independent, legislația nu reglementează în mod expres un astfel de temei de refuz de înregistrare a grupurilor de inițiativă. Promo-LEX recomandă să fie făcute precizări în privința acestor aspecte pentru a asigura transparența și previzibilitatea procesului electoral.

Organele electorale. Consiliile electorale au fost constituite în termenul prevăzut de legislație. În cazul majorității consiliilor (95%), au fost desemnați 11 membri. Egalitatea de gen nu este echilibrată, majoritatea membrilor fiind femei (71%). Conform constatărilor, doar 17 din cele 37 de consilii sunt accesibile pentru persoanele din categoriile vulnerabile. În plus, trei consilii (CECE nr. 36 UTAG, nr. 37 – pentru localitățile din stânga Nistrului și nr. 38- pentru secțiile de votare constituite în străinătate) nu aveau spații corespunzătoare pentru desfășurarea activităților la o săptămână de la constituire.

În total, pentru scrutinele din toamnă au fost constituite 2.221 de secții de votare, inclusiv 30 de secții de votare

pentru alegătorii din stânga Nistrului și 234 de secții de votare pentru alegătorii din străinătate constituite de CEC în conformitate cu prevederile Codului electoral. Observatorii MO Promo-LEX au constatat că cele mai multe secții de votare (81%) au fost amplasate în casele de cultură și instituțiile de învățământ, inclusiv cele preșcolare.

Organizarea secțiilor de votare peste hotare s-a desfășurat conform unui cadru legal stabilit de Codul Electoral și de regulamentele CEC. Principalul criteriu de stabilire a secțiilor este participarea alegătorilor la ultimele trei scrutine, cu alte criterii complementare precum înregistrarea prealabilă și informațiile oferite de Ministerul Afacerilor Externe. O noutate în legislația electorală pentru votul din diaspora este introducerea votului prin corespondență, cu 1.994 de cetățeni înregistrați pentru acest tip de vot. CEC a aprobat trei secții pentru votul prin corespondență.

Promo-LEX a remarcat unele diferențe dintre estimările sale privind repartizarea secțiilor de votare în străinătate și cele stabilite de CEC, în special pentru Italia și Marea Britanie.

În privința **organizării secțiilor de votare pentru stânga Nistrului**, chiar dacă numărul secțiilor de votare a fost micșorat de la 41 (2021) la 30, considerăm că accesul la vot, în general, nu va fi afectat. O problemă rămâne a fi libertatea votului, întrucât experiența de observare anterioară a demonstrat că una din provocările principale este contracararea și sancționarea transportării organizate a alegătorilor, precum și a eventualelor cazuri de corupere.

Litigii electorale. În perioada de observare, Promo-LEX a constatat depunerea la CEC a cel puțin opt sesizări, majoritatea fiind declarate inadmisibile. O serie de sesizări au vizat acuzații privind utilizarea resurselor administrative, agitație electorală și altele. Promo-LEX atenționează că este necesar ca soluționarea contestațiilor să

fie efectuată în termenul prevăzut de Codul electoral (de 3 zile, cu posibilitatea de prelungire cu 2 zile), iar contestatarii să fie informați în privința căilor de atac.

În perioada monitorizată au fost depuse patru contestații în instanțele de judecată împotriva unor hotărâri ale CEC. Trei dintre acestea au fost respinse, iar în cazul unei contestații instanța a obligat CEC să emită o hotărâre motivată.

Desemnarea și înregistrarea competitorilor electorali. În perioada 21-31 august 2024, Comisia Electorală Centrală a recepționat 23 de cereri pentru înregistrarea grupurilor de inițiativă (GI) în susținerea a 19 candidați la funcția de președinte, dintre care 13 au fost acceptate. Trei cereri au fost respinse, iar două nu au întrunit numărul necesar de voturi.

Din cele 13 GI cărora li s-au eliberat liste de subscripție, 9 candidați au prezentat la CEC listele de subscripție și dosarele pentru înregistrare, dintre care 4 au fost înregistrați în calitate de concurenți electorali. Pentru înregistrarea în calitate de participanți la referendumul constituțional, CEC a primit 14 cereri, înregistrând 10 participanți, dintre care 8 au optat pentru DA și 2 pentru NU.

Prestația competitorilor electorali. Promo-LEX a observat că 12 din 13 GI înregistrate au desfășurat 475 de activități pentru colectarea semnăturilor în susținerea candidaților la funcția de președinte, cu cea mai mare activitate în cazul lui Ion Chicu (PDCM), Renato Usatîi (PN) și Maia Sandu (PAS) – care cumulativ au desfășurat 71% din totalul activităților observate. Nu au fost vizibile activități de colectare a semnăturilor în cazul GI Victoria Furtună (CI).

Activitățile au avut loc predominant în Chișinău, dar și în alte orașe (Bălți, Dondușeni, Ialoveni, Căușeni), iar perioada de colectare variază între 3 și 24 de zile. Observatorii Promo-LEX au constatat că, în cazul a cel puțin trei

candidați, au fost colectate semnături de către persoane neautorizate.

În contextul referendumului constituțional, campania electorală se pare că a început înainte de termen, cu încălcarea prevederilor legale, fiind observate multiple activități de promovare cu tentă electorală, inclusiv postări sponsorizate și distribuirea materialelor informative. Mai mult, au fost identificate încălcări, precum lipsa informațiilor complete pe materialele publicitare.

Utilizarea abuzivă a resurselor administrative. Promo-LEX a identificat 13 cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative de către diverse grupuri politice și autorități locale. Printre acestea, PAS a fost vizat în 8 cazuri legate de colectarea semnăturilor și promovarea UE, BE Împreună și BP Victorie au fost implicați în utilizarea resurselor educaționale și organizarea de evenimente în scopuri politice, precum și prezentarea de donații ca fiind realizate de partid. PDCM și APL au fost, de asemenea, menționați pentru abuzul resurselor administrative în procesul de colectare a semnăturilor și, respectiv, pentru promovarea discursurilor politice.

Activități cu potențial de corupere a alegătorilor. În perioada monitorizată, au fost observate activități cu potențial de corupere a alegătorilor, implicând BP Victorie și PVM. BP Victorie a distribuit ghiozdane și rechizite școlare elevilor din familii social vulnerabile și a oferit scaune cu roțile unor persoane, fiind raportate cazuri de promisiuni de bani contra semnăturilor. De asemenea, PVM a fost implicat în colectarea de semnături prin intermediul unor persoane neautorizate, care ar fi fost plătite pentru aceste servicii.

Finanțarea alegerilor și a campaniei electorale. Majoritatea GI-urilor au desemnat trezorerieri și au raportat deschiderea conturilor „Fond electoral”, cu excepția GI Alexandru Arseni (CI) și Alexandr Stoianoglo (PSRM). Unele GI-uri au întâmpinat

dificultăți în deschiderea conturilor, fiindu-le afectată activitatea. În ceea ce privește raportarea financiară, majoritatea GI-urilor au prezentat informații privind finanțarea, deși cu unele erori, și au respectat termenele. Totuși, au fost identificate nereguli în raportarea cheltuielilor. 12 GI din cele 13 GI înregistrate au raportat venituri în valoare totală de 2.009.727 de lei, dintre care 292.076 de lei – din donații materiale (15% din totalul veniturilor declarate).

Pentru activitățile de colectare a semnăturilor desfășurate de 11 GI, Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate de cel puțin 580.321 lei. Cele mai mari cheltuieli neraportate au fost în cazul GI Irina Vlah (CI) – 43%, urmat de GI Maia Sandu (PAS) – 23%. Cele mai frecvente cheltuieli neraportate au fost pentru materiale promoționale (52%).

Discursul de ură. În perioada 20 august – 8 septembrie 2024, au fost identificate cel puțin 40 de cazuri de discurs de ură și alte forme de manifestare a intoleranței. Cele mai multe cazuri au fost răspândite prin intermediul rețelelor de socializare (19 cazuri) și aplicațiile mobile (10 cazuri). Cel mai des, discursurile de ură au avut la bază criteriile de apartenență politică (12 cazuri), orientarea sexuală/identitate de gen (8 cazuri) și sex/gen (6 cazuri).

Cele 40 de cazuri de discurs de ură au fost vizualizate de peste 3 milioane de ori și distribuite de peste 23 de mii de ori.

Amintim că, Asociația Promo-LEX a lansat Misiunea de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional în data de 20 august. Observarea va acoperi întreaga perioadă electorală, inclusiv ziua alegerilor și, dacă va fi cazul, turul doi.

Raportul nr. 2 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Misiunea de observare este susținută financiar de Agenția

Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Uniunea Europeană și Fondul German Marshall din SUA, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Organizația Internațională a Francofoniei și Fundația Soros Moldova. Misiunea de observare este realizată sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

*Erată: Ca urmare a unei erori admise, în Raportul nr. 2 al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie, la pag. 38 a fost inclus textul "La 30 august 2024, deputata PAS Ersilia Qatrawi, membră a GI Maia Sandu, a colectat semnături în incinta primăriei din s. Răscăieți, r-ul Ștefan Vodă, în timpul programului de muncă a instituției/angajaților". Dorim să corectăm această informație, menționând că deputata Ersilia Qatrawi nu a fost implicată în procesul de colectare a semnăturilor în s. Răscăieți, raionul Ștefan Vodă, textul și cifrele fiind ajustate în mod corespunzător.

**Experți: Republica Moldova
trebuie să asigure
respectarea drepturilor**

omului în regiunea transnistreană în contextul integrării în Uniunea Europeană

În cadrul procesului de aderare la Uniunea Europeană, Republica Moldova trebuie să realizeze progrese tangibile și durabile în domeniul apărării și promovării drepturilor omului. Perspectiva integrării depline în spațiul politic și economic european ridică întrebări pertinente despre riscurile majore de securitate generate de faptul că 11% din teritoriul țării nu se află sub controlul autorităților, de climatul de impunitate persistent de mai bine de 30 de ani și de încălcarea sistematică a drepturilor omului în stânga Nistrului.

De această părere sunt mai mulți reprezentanți ai autorităților centrale, societății civile, misiunilor diplomatice, apărători ai drepturilor omului, jurnaliști, care au participat în cadrul Conferinței Naționale „Situația drepturilor omului în regiunea transnistreană”.

Având în vedere contextul regional fragil și noile realități geopolitice, participanții la conferință consideră important necesitatea elaborării unor strategii și politici publice care să trateze pragmatic problematica transnistreană și să abordeze din diverse perspective problemele fundamentale legate de promovarea, apărarea și respectarea drepturilor omului în acest teritoriu.

În acest context, Directorul Executiv al Asociației Promo-LEX, Ion Manole, a declarat că: „Avem peste 2000 de victime ale drepturilor omului care așteaptă să li se facă dreptate, conform hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului. Oamenii din stânga Nistrului și-au pierdut încrederea în instituțiile internaționale și în dreptul internațional. Este datoria noastră să reconstruim încrederea și să căutăm împreună soluții, pentru ca aceste persoane să nu rămână ostatici”.

La fel, în cadrul Conferinței au fost abordate mecanismele de combatere a impunității și acțiunile care pot fi întreprinse pentru a asigura respectarea drepturilor cetățenilor din stânga Nistrului și municipiul Bender.

„Ar fi complicat să facem o contabilizare a evenimentelor, pentru că tot ce ține de regiunea transnistreană vizează drepturile omului. Este vorba de situația jenantă a presei, de situația deținuților, de școlile cu predare în limba română. E

un subiect complex, care nu ține doar de un anumit grup de oameni. Paleta preocupărilor noastre este foarte largă. E foarte greu să rezolvi o problemă atât de spinoasă cum este cea a drepturilor omului. În niciun caz drepturile cetățenilor de pe ambele maluri nu trebuie să fie ostaticul stabilității,” a declarat Oleg Serebrian, Viceprim-ministru pentru Reintegrare.

În cadrul evenimentului, au fost discutate și aspecte importante privind monitorizarea și respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană, subliniindu-se tendințele actuale de încălcare a libertăților fundamentale și

rolul pe care îl joacă atât societatea civilă, cât și autoritățile statului în protejarea drepturilor omului. Un accent important a fost pus pe cazurile individuale grave de încălcare a drepturilor omului, care necesită intervenții urgente și atenția publicului larg.

„ Acest eveniment se desfășoară într-un moment critic. Pe de o parte avansăm pe calea integrării europene, pe de o parte avem riscuri majore de securitate pentru că o parte din teritoriul țării nu se afla sub controlul autorităților. Procesul de integrare europeană ne provoacă să găsim soluții durabile pentru ca toți cetățenii, indiferent de regiunea în care trăiesc, să se bucure de drepturile omului.” a menționat Oxana Brighidin, Ofițeră de programe, Fundația Soros Moldova.

Pe lângă analiza situației curente, au fost propuse măsuri concrete de protecție, inclusiv mecanisme naționale și politici publice destinate sancționării celor responsabili de abuzuri și asigurarea unui climat de respect pentru drepturile fundamentale. De asemenea, s-au evaluat provocările și oportunitățile pe care le poate aduce procesul de integrare în Uniunea Europeană în ceea ce privește regiunea transnistreană,

cu accent pe acțiunile ce pot fi întreprinse la nivel internațional pentru combaterea impunității și consolidarea securității în această zonă.

„Uniunea Europeană are un singur partener în Moldova în problematica transnistreană, Guvernul Republicii Moldova. Ne dorim ca Republica Moldova să devină țară membră a Uniunii Europene și să fie reintegrată. Toate probleme legate de drepturile omului sunt constant pe agenda noastră. Încurajăm Guvernul și autoritățile publice să explice cetățenilor ce înseamnă integrarea europeană și care sunt beneficiile acestui proces. Cu siguranță, în următorii ani, vom vedea mai multe evoluții la acest capitol,” a menționat Janis Mažeiks, Ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova.

Evenimentul a fost organizat de Asociația Promo-LEX în cadrul proiectelor „Promovarea respectării drepturilor omului în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană” și „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”, cu suportul financiar oferit de Fundația Soros Moldova și National Endowment for Democracy.